

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 6, Issue 3, September 2018, p. 504-516

Received	Reviewed	Published	Doi Number
14.08.2018	03.09.2018	30.09.2018	10.18298/ijlet.3135

**The Concept of Being Suitable for a Child in Hasan Lâtif Sarıyüce's
"The Story of Skylarks"**

Zümrüt CEYLAN¹ & Şerife AKPINAR²

ABSTRACT

Children have a different world of thought than adults. They can see events, people, situations from different points of view. Because of this reason, works written for children should appeal to their special world, i.e. they should be suitable for a child. The fact of being suitable for a child can be defined as a work having the characteristics of handling issues which pay regard to children's interests and needs, considering their characteristics which change according to their age, being formal, having language and phrases which can be understood by children easily, therefore contributing to them in terms of feelings and thoughts. Hasan Lâtif Sarıyüce who is has given great services to children's literature with more than a hundred works in various genres. It has been aimed in this study to evaluate author's work titled "The Story of Skylarks" in terms of being suitable for a child. This story is important in terms of winning grand prize in Children's Literature Awards contest organized for children who are 9-14 years old by Arkin Bookstore in 1972. In the study carried out according to qualitative research design, document review method has been used. Within this scope, the work has been analyzed under the two main topics in terms of internal structure (content) and external structure (design) characteristics with evaluation form created as a result of literature review and expert opinions taken. Subject, theme, characters, language and expression have been discussed with regard to content features; dimensions, paper, cover-bound, page layout, letters and pictures have been discussed with regard to design features.

Key Words: The concept of being suitable for a child, Hasan Lâtif Sarıyüce, The story of skylarks.

Hasan Lâtif Sarıyüce'nin "Tarla Kuşlarının Öyküsü"nde Çocuğa Görelilik

ÖZET

Çocukların yetişkinlerden farklı bir düşünce dünyaları vardır. Onlar olaylara, insanlara, durumlara başka yönlerden bakabilirler. Bu nedenle çocuklar için yazılan eserlerin onların bu özel dünyasına hitap etmesi yani çocuğa göre olması gerekir. Çocuğa görelilik, bir eserin çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını gözetken konuları işleme, onların yaş dönemlerine göre değişen özelliklerini dikkate alma, biçimsel niteliklerde olma, çocukların kolaylıkla anlayabilecekleri dil ve anlatım tarzını barındırma, böylelikle onlara duygu ve düşünce yönünden katkı sağlama özelliklerini taşıması olarak tanımlanabilir. Hasan Lâtif Sarıyüce, çeşitli türlerde yüzden fazla eserle çocuk edebiyatına büyük hizmetler vermiştir. Bu çalışmada yazarın "Tarla Kuşlarının Öyküsü" adlı eserinin çocuğa görelilik açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu hikâye, 1972 yılında Arkin Kitabevi'nin 9-14 yaş için düzenlediği Çocuk Edebiyatı Ödülleri yarışmasında birincilik ödülü alması bakımından önemlidir. Nitel araştırma deseninde gerçekleştirilen çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda eser, yapılan literatür taraması ve alınan uzman görüşleri sonucunda oluşturulmuş değerlendirme formu ile iç yapı (içerik) ve dış yapı (tasarım) özellikleri olmak üzere iki ana başlıkta incelenmiştir. İçerik özellikleri açısından konu, tema, karakterler, dil ve anlatım; tasarım özellikleri açısından ise boyutlar, kâğıt, kapak-cilt, sayfa düzeni, harfler ve resimler başlıkları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuğa görelilik, Hasan Lâtif Sarıyüce, tarla kuşlarının öyküsü.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, zceylan93@hotmail.com

² Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, sakpinar07@gmail.com

Giriş

Çocukların yetişkinlerden farklı bir düşünce dünyaları vardır. Onlar olaylara, insanlara, durumlara başka yönlerden bakabilirler. Bu nedenle çocuklar için yazılacak eserlerin de çocukların bu özel dünyalarına hitap etmesi yani çocuğa göre olması gerekir. Çocuğa görelik; çocuğun ilgisini, ihtiyacını, yaş dönemlerine göre değişen özelliklerini dikkate alan, yaratıcılığını destekleyen, ufkunu genişleten, onlarda okuma isteği uyandıran, sözvarlığını zenginleştiren, anlama ve kavrama gücüne uygun olan eserler olarak ifade edilebilir.

Yurttaş (1995: 3) çocuğa göreliği; *“Çocuğun düşünme gücüne seslenen, onu rahatça ve tat alarak okuyup anlayabileceği dili ve anlatım biçimini barındıran, ilgi duyabileceği konuları işleyen, onu duygu ve düşünce yönünden besleyen, kurgusu ve olay örgüsü karmaşık olmayıp onun kavrayabileceği bir düzeyde olan, dikkat dağıtıcı ayrıntılardan arıtılmış olan”* şeklinde tanımlar. Bir esere ‘çocuğa göredir’ denilebilmesi için, *“Çocuksu duyarlılığı başarıyla yansıtması ve çocuk kalbinin duyarlılıklarıyla özdeşleşmesi gerekmektedir”* (Şirin, 1998: 31).

Çocuğa görelik, çocuk edebiyatı ürünleri için çok önemlidir. Bir metin, çocuğa görelik ilkeleri doğrultusunda yazılmamışsa, o metni çocuk edebiyatı ürünleri içerisinde değerlendirmek zordur.

Çocuk edebiyatı hedeflerini ve çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken temel nitelikleri göz önünde bulundurmuş çocuk kitapları, çocuğun çok yönlü gelişmesini sağlayacaktır. Çocuklara küçük yaşlarda okuma alışkanlığı kazandırmanın en temel yolu onları kendilerine uygun eserlerle tanıştırmaktır. Evde ve okulda kendisine uygun eserlerle karşılaşan çocuk, okumaya istek duyar ve okuduğu kitaplardan zevk alır. Bu konuda eğitimcilere ve ailelere büyük görevler düşmektedir.

Hasan Lâtif Sarıyüce, 1929 yılında Çorum’un Evcı köyünde doğmuş. İlkokulu köyünde (1944), Ortaokulu Hasanoğlan Köy Enstitüsü’nde (1950) tamamlamıştır. Gazi Eğitim Enstitüsü edebiyat bölümünü bitirerek (1953) Hacibektaş, Sorgun Ortaokullarında, Kırklareli Lisesi’nde öğretmenlik ve yöneticilik yapmış. Milletvekilliği de yapan yazar sonra mesleğine geri dönmüş. Hasan Lâtif Sarıyüce, hâlen hayatına İzmir’de devam etmektedir.

Genç- Ay ve Doğan Kardeş dergisinde şiirler, masallar ve öyküler yazmış olan Sarıyüce, 600 masallık bir koleksiyon oluşturmuştur. Anadolu Masalları adını verdiği iki ciltten oluşan kitabı, İş Bankası’nın Edebiyat Büyük Ödülü’ne layık görülmüştür. Bazı eserleri yabancı dillere de çevrilmiş olan Sarıyüce’nin , canlı, hareketli, akıcı ve şiirli bir dili vardır.

İki yüze yakın eserin sahibi olan Hasan Lâtif Sarıyüce, 2012’de Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ansiklopedisi 1-2 adlı eseri ile Türkiye Yazarlar Birliği’nce yılın yazarı seçilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı Hasan Lâtif Sarıyüce’nin *“Tarla Kuşlarının Öyküsü”* adlı eserini çocuğa görelik açısından değerlendirmektir. Bu amaçla ele alınan eser, yapılan literatür taraması ve alınan uzman görüşleri aracılığıyla oluşturulmuş değerlendirme formu ile iç yapı (içerik) ve dış yapı (tasarım) özellikleri bakımından iki ana başlık altında incelenmiştir. İçerik özellikleri açısından konu, tema, karakterler, dil ve anlatım, ileti, çevre; tasarım özellikleri açısından ise boyutlar, kâğıt, kapak-cilt, sayfa düzeni, harfler ve resimler başlıkları üzerinde durulmuştur.

Yöntem

Nitel araştırma deseninde olan bu çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, toplum bilimlerinin bazı alanlarında görüşme ya da gözlem yoluyla bilgi toplanamadığı durumlarda o alanlardaki dokümanların incelenerek bilgi edinilmesidir

(Almaçık ve İslamoğlu, 2016: 224). Araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 187).

“Tarla Kuşlarının Öyküsü” adlı eser, 1972 yılında Arkın Kitabevi’nin 9-14 yaş için düzenlediği Çocuk Edebiyatı Ödülleri yarışmasında birincilik ödülü alması bakımından incelenmek üzere seçilmiştir.

Veriler üzerinde betimsel analiz yapılmıştır. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 224).

Eser, araştırmacı tarafından geliştirilen ‘Çocuğa görelilik değerlendirme ölçeği’ ne göre ele alınmıştır. Bu ölçeğin geliştirilmesinde literatürde yer alan kaynaklardan (Güleryüz, 2002; Nas, 2002; Oğuzkan, 2001; Sever, 1995; Sever, 2007; Sever, Dilidüzgün, Neydim ve Aslan, 2007; Sever, 2017; Şirin, 1998; Yalçın ve Aytaş, 2002) yararlanılmış ve alan uzmanlarından görüş alınmıştır.

Bulgular ve Yorum

1. Dış Yapı (Tasarım) Özellikleri:³

Dış Yapı Özellikleri	Maddeler	Evet	Hayır	Kısmen
Büyükklük (Boyutlar)	Çocukların kolayca taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır.	X		
	Mat, dayanıklı, birinci veya ikinci hamur kâğıttır.	X		
	Kolay yıpranmayan, kirlenmeyen; göz sağlığı açısından uygundur.			X
Kâğıt	Resimlerin niteliğini ve renklerini özgün biçimde yansıtabilmektedir.			X
	Yazıların kolayca okunabilmesine olanak sağlamaktadır.	X		
Kapak	Canlı, konuyla ilgili, ilgi çekici olarak hazırlanmıştır.			X
Cilt	Sağlam, dayanıklı ve kalitelidir.			X
	Çocuğun yaşına uygun boyutlardadır.	X		
Harfler	Kolay okunabilir durumdadır.	X		
	Sayfalar normal aralıklı satırlardan oluşmaktadır.	X		
	Sayfa kenarlarında geniş boşluklar bulunmaktadır.	X		

³ Tarla Kuşlarının Öyküsü adlı hikâye “Babasını Arayan Çocuk” adlı kitabın içerisinde yer almaktadır. Bu sebeple dış yapı özellikleri incelenirken bu kitap esas alınmıştır.

	Sayfalar tek sütun halinde düzenlenmiştir.	X	
Sayfa Düzeni	Sayfada yer alan tüm öğeler (resim, yazı, rakam, fotoğraf vb.) uyum içindedir.	X	
	Konuya uygundur.	X	
	Sade ve açıktır.	X	
	Metnin ve sayfanın en uygun yerinde bulunmaktadır.	X	
	Metnin anlamını tamamlamaktadır.		X
Resim	Resim- yazı oranı uygundur.	X	
	Çocuğa uygun olmayan öğelere yer verilmemiştir.		X

1.1. Büyüklük (Boyutlar):

Kitap çocuğun kolayca taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır. Kitap, 13x19 cm boyutundadır. Boyutlar açısından çocuğa göre olduğu söylenebilir.

Ön kapak

Arka kapak

1.2. Kâğıt:

Kitapta kullanılan kâğıdın niteliği uzun süre kullanmaya elverişli, mat, dayanıklı ve birinci hamur kâğıttır. Ancak renginin beyaz olması çocuğun gözünü yorabileceğinden okumasını zorlaştırabilir. Kâğıt, resimlerin niteliğini özgün biçimde yansıtabilmektedir. Ancak resimler siyah-beyaz olduğundan kâğıdın resimlerin renklerini yansıtması bir kriter olarak değerlendirilememektedir.

Kâğıt, yazıların kolayca okunmasına olanak sağlamaktadır. Yazılar ve resimler iç içe girmediği için kolayca izlenebilir durumdadır. Kâğıt özellikleri açısından çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

1.3. Kapak- Cilt:

Kitabın kapağı canlı, renkli ve parlaktır. Kapak, konuyla ilgili olarak hazırlanmıştır ancak çocuğun ilgisini çekecek nitelikte değildir. Kapaktaki resim sanatsal bir özellik taşımamaktadır.

Kitabın cildi sağlam ve dayanıklı değildir. *“Kitaplarda tel zimba yerine, sırt kısmı tutkalla yapıştırılmış dikişli cilt yeğlenmelidir”* (Sever, Dilidüzgün, Neydim ve Aslan, 2007: 45). İncelenen bu kitabın sırt kısmı tutkalla yapıştırılmış ancak dikişli cilt yapılmamıştır. Bu durum kitabın uzun süre kullanımına imkân vermemektedir. Sayfalar, düzgün bir şekilde kesilmiştir. Kitabın sırtına kimlik bilgileri yazılmıştır. Bu durum çocuğun kitabı kısa sürede ve kolaylıkla fark edebilmesini sağlar. Kitabın sayfaları kolayca çevrilmektedir ancak kitap, kapanmadan her iki yanda kalamamaktadır. Kapak ve cilt yönünden çocuğa göre olmadığı düşünülmektedir.

1.4. Harfler:

Harf boyutu 14 punto olarak belirlenmiştir. Harflerin boyutu çocukların yaşlarına uygun olarak sözcükleri rahatlıkla okumasına olanak sağlamaktadır. Harflerin renk ve kalınlıkları, çocukların gözlerini yormayacak niteliktedir.

1.5. Sayfa Düzeni:

Sayfalar normal aralıklı satırlardan oluşmaktadır. Çocukların rahat okumasını sağlayacak şekilde tek sütun hâlinde düzenlenmiştir. Sayfa düzeni içinde yer alan resim, yazı vb. öğeler uyumlu bir bütünlük oluşturmaktadır. Sayfa kenarlarında geniş boşluklar bulunmamaktadır. Sayfa düzeni açısından çocuğa göre olduğu ifade edilebilir.

1.6. Resim:

Kitap altmış dört sayfadan oluşmaktadır. Kitapta beş hikâye yer almaktadır. Her hikâyede bir resim olmak üzere kitapta toplam beş resme yer verilmiştir. Resimler bir sayfanın tamamını kaplar niteliktedir.

Resimler konuya uygundur. Resimler metnin en uygun yerinde bulunmakta ve metnin anlamını tamamlamaktadır. Ancak ilk resimde metin-görsel uyumsuzluğu olduğu tespit edilmiştir. Metinde yer alan araçlar görselde verilmemiştir. Resimler metnin akışına uygun olarak verilmiştir. Sözcüklerle anlatılanlar, çocuğun belleğinde canlandırmasına katkı sağlayacak niteliktedir. Bir uyarıcı olarak çocuğa düşünme ve düş kurma sorumluluğu vermektedir.

Resimler siyah-beyaz olarak çizilmiştir. Bu durum çocukların ilgisini çekmede ve gerçeklik algısı oluşturmada problem yaratabilir. Görsellerde çocuğa uygun olmadığı düşünülen yerler şunlardır:

Bu görselde ön tarafta bedeni olmayan bir baş olması hatalı bulunmuştur.

Bu görselde bir karakterin elinde ve masada sigara gösterilmiştir. Bu durum çocuklarda özendirici bir etki yapabilir ve olumsuz örnek oluşturabilir. Çocuk edebiyatı ürünlerindeki resimlerde çocuklara uygun olmayan öğelerin gösterilmemesi gerekir.

Bu görselde ise ayaktaki çocuğun bacak ve beden büyüklüğünün orantısız olduğu görülmektedir.

2. İç Yapı (İçerik) Özellikleri:

İç Yapı Özellikleri	Maddeler	Evet	Hayır	Kısmen
Konu	Çocukların yaşantısıyla ilgilidir ve gerçeğe uygundur.			X
	Çocukların anlayabileceği ve anlamlandırabileceği şekildedir.	X		
	Değişik yaş gruplarındaki çocukların ilgilerine ve okuma eğilimlerine göre seçilmiştir.	X		
	Kitaptaki çatışmalar çocukların anlama ve anlamlandırma düzeylerine uygundur.	X		
	Sürükleyici, heyecan verici ve merak uyandırıcıdır.			X
	İçinde yaşanan toplumun kuralları ve değerleri göz önünde bulundurulmuştur.		X	
	Sevgi, barış, iyilik, yardımlaşma gibi nitelikler benimsetilmiştir. Kine, nefrete yer yoktur. Düşmanlık aşıl原因 konular yer almamıştır.		X	
	Tema, açık bir şekilde belirtilmiştir.	X		
	Yazar, politik ve ideolojik güdümlülüğe yönelmemiştir.	X		
	Evensel değerler, aile, yurt, doğa ve hayvan sevgisi, iyiye güzele yönelme gibi temalar işlenmiştir.			X
Tema	Kahraman sayısı azdır.		X	
	Özellikleri gerçek ya da gerçeğe yakındır.			X
	Fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmıştır.		X	
	Karakterler (Kahramanlar)		X	
	Kahramanlar inandırıcı ve tutarlıdır.	X		
	Düşünce ve davranışları çocukların örnek alacağı şekilde geliştirilmiştir.			X
	Anlatım kısa, açık, akıcı, duru ve içten cümlelerle kurulmuştur.	X		
	Eskimiş, yıpranmış ve anlaşılması güç sözcüklerle yüklü bir anlatımdan kaçınılmıştır.	X		
	Argo söyleyişlerden, bol mecaz, tasvir ve istiare kullanmaktan kaçınılmıştır.	X		
	Dil ve Anlatım	Çocukların sözcük dağarcığını ve duygu, düşünce evrenini geliştirebilecek bir yaklaşım benimsenmiştir.	X	
Yazım ve noktalama kurallarına uyulmuştur.		X		
Kitabın seslendiği yaş grubunun anlam evrenine uygundur.	X			

İleti	Kurgulanan olayın içine sindirilerek çocuğa sezdirilmektedir. Yargı ya da önerme şeklinde değildir.	X
	Yazar, kendi düşüncesini ya da ideolojisini çocuğa kabul ettirme amacı taşımamaktadır.	X
	Kahramanın yaşadığı fiziksel, toplumsal ve kültürel çevrenin özellikleri belirtilmiştir.	X
Çevre	Kahraman yaşadığı toplumsal çevreyle çatışma yaşamamaktadır.	X

2.1. Konu:

Bu hikâyede erkek tarla kuşu ile dişi tarla kuşunun kendilerine bir yuva yapmaları ve burada yavrularını diğer hayvanlardan, doğa olaylarından korumaya çalışmaları konu edilmiştir.

Tarla kuşlarını anlatan bu hikâyeye, çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir. *“9-10 yaş dönemindeki çocuklar fabl ve vahşi doğayla ilgili hikâyeleri okumaktan hoşlanırlar. Yine 11-12 yaş dönemindeki çocuklar da hayvan hikâyeleri okumaktan zevk alırlar”* (Şirin, 1998: 201). Bu hikâyedeki konu değişik yaş gruplarındaki çocukların ilgilerine ve okuma eğilimlerine göre seçilmiştir. Konu gerçeğe uygundur, çocukların anlayabileceği ve anlamlandırabileceği şekilde tasarlanmıştır.

Hikâyede kurgu tarla kuşlarının diğer hayvanlarla ve doğayla çatışması üzerine kurulmuştur. Hikâyede kişi-kişi çatışması ve kişi-doğa çatışması örneklerine yer verilmiştir. Hava şartlarından dolayı tarla kuşlarının yem bulmakta zorlanmaları kişi-doğa çatışmasına bir örnektir.

“Asıl yem kaynağı, içine yuva yaptıkları buğday tarlasıydı. Ama bol yağmurlar ve serin giden havalar yüzünden başaklar sararmakta, taneler olgunlaşmakta biraz geç kalmıştı.”

Şiddetli fırtına ve dolu yağışından ortalığın karışması ve yılan ile anne tarla kuşunun ölmesi kişi-doğa çatışmasına bir diğer örnektir.

“Fırtına birden patladı. Önce iri damlalı bir sağnak boşandı. Ardından da bir cevizden daha iri dolu taneleri dökülürdü. Dallar çatırdıyor, ekinler ve otlar yere uzanıyor, toprağa karışıyor.”

Ortalık ana baba gününe dönmüştü. Sarı yılan da nasıl olduysa kendini sellerden kurtaramamıştı. Zavallı annecik başına düşen iri dolu taneleriyle ölmüştü.”

Tarla kuşları ile gelincik, gelincik ile tilki, yılan ile fare, tarla kuşları ile yılan arasındaki hayatta kalma mücadelesi de kişi-kişi çatışmalarına birer örnektir.

“Pusuda bekleyen tilki yay gibi atıldı. Tilkiye göre bir hayli ufak tefektir gelincik. Ama kolay teslim olacak türden değildi. Belki hasmı kadar hatta hasmından bile yırtıcıydı. Aralarında bir boğuşma, bir dalaşma başladı ki deme gitsin.”

“Yılanın kolu kanadı yoktu ama elinde güçlü bir silâhı vardı. Yuvaya ulaşmayı başaramayınca onu kullandı. Vızıltıyı, tısıltıyı ince bir düdük sesini andıran bir sesle ötmeye başladı.”

Yavrucuklar korkudan ne yapacaklarını şaşırıyorlar. İtişip kakışarak birbirlerine sokuluyorlar. Yılan bunu bekliyordu. Korku, telâş, itişip kakışma bir yavrunun düşmesine neden oldu.

Yılan fırsatı kaçırmadı düşen yavruyu yakaladı.” Hikâyedeki çatışmalar çocuğun anlama ve anlamlandırma düzeyine uygundur. Çatışmalar bir rastlantıya ya da şansa bağlanarak sonuçlandırılmamıştır.

Hikâyede yavruların birlik ve beraberlik içinde olmamaları ve yavruların ölen annelerini yuvadan düşürmeleri olumsuz davranışlardır. İçinde yaşanan toplumun kuralları ve değerleri göz önünde bulundurulmamıştır. Ancak bir yandan da doğanın kanunlarının çocuklara sezdirilmek istenmiş olabileceği de düşünülebilir.

Konunun anlatılışında çocuğa uygun olmayan yerler mevcuttur. Hikâyede doğa yasası gereği güçlü hayvanın güçsüzü yediği anlatılır. Ancak bu durum anlatılırken kullanılan bazı ifadeler çocuğa uygun görünmemektedir. Doğa kanunları vahşileştirilerek anlatılmıştır:

“Sonunda doğa yasası yerine geldi. Daha güçlü olan tilki gelinciğin boynunu kırdı. Karnını baştanbaşa yarı. Şapırtılarla yalayıp yuttu. Geride bir kemik parçası bile bırakmadı.”

“Yılan fırsatı kaçırmadı...Çiğnemedi, dişlemeden ağır ağır yuttu.”

Bu özellikler dikkate alındığında hikâyenin konusu çocuğa görelilik açısından düşündürücü bulunmuştur.

2.2. Tema:

Bu hikâyenin teması hayatta kalma mücadelesi olarak verilebilir. Hikâyede tarla kuşlarının yavrularını ve yuvalarını doğa olaylarından ve doğadaki canlılardan korumaya çalışmaları anlatılmıştır. Yazar, eserlerinde politik ve ideolojik güdümlülüğe yönelmeden aktarmak istediği temayı açık bir şekilde belirtmiştir. Temanın açık olarak ifade edilmesi çocuğun anlama ve anlamlandırma düzeyini kolaylaştırır. Konu ile tema arasındaki ilişki güçlüdür. Konu ile tema arasındaki ilişkinin güçlü olması da eserin çocuk üzerindeki etkisini artırır.

2.3. Karakterler (Kahramanlar):

Hikâyenin başkarakterleri tarla kuşlarıdır: dişi tarla kuşu, erkek tarla kuşu ve yavruları. Yan karakterler ise karga, gelincik, tilki, fare ve yilandır. “Çocuk yayınlarında çok sayıda kahraman yerine az sayıda kahraman bulunması uygun olur” (Oğuzkan, 2001: 369). Hikâyedeki karakter sayısı az değildir. Bu durum çocukların kahramanları daha iyi özümsemesine engel olabilir.

Karakterlerin fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü olarak anlatılmamıştır. Karakterlerle ilgili metinde verilen bilgiler şöyledir:

Karga: “Her tarafı kapkara idi. Kocaman gagası ile, ‘Gak gak’ diye anlamsız anlamsız öttü.”

Yavru tarla kuşları: “Bir sabah yuvadan cıvıltılar işitildi. Tam beş civciv çıkmıştı yumurtalardan. Tüysüz, kocaman ağızlı, gagalarının kıyısında sarı ince bir kordonet bulunan yavrucaklardı bunlar.”

Gelincik: “Sinsi sinsi geldi, çalının çevresinde dönmeye başladı. Kısa bacaklarının üstünde uzun gövdesi daha da uzamış, yere yapışmıştı sanki.”

“Çocuklar okudukları kitaptaki kahramanın düşünce, davranış ve eylemlerine öykünürler, kitaptaki kahramanlarla özdeşim kurarlar” (Sever, 2007: 49). Bu hikâyedeki erkek tarla kuşu ile dişi tarla kuşunun yuvalarını ve yavrularını koruma mücadeleleri, yavruları için fedakârlık yapmaları çocuklarda olumlu örnek oluşturabilecek davranışlardır. Ancak yavru tarla kuşlarının anneleri ölünce onu yuvadan düşürmeleri ve sonra hepsinin ayrı bir yere dağılması, birlik içinde olmamaları olumsuz örnek oluşturabilecek niteliktedir: “Baktılar ki anaları hiç kımıldamıyor. Onu yuvadan itip düşürdüler.” “Her biri bir yöne uçtular. Uçtular, uçtular... Çok uzaklara gittiler. Bir daha birbirlerini hiç görmediler.”

Yavru tarla kuşlarının davranışlarının çocuğa göre olmadığı düşünülmektedir.

2.4. Dil ve Anlatım:

Anlatım açık, akıcı, duru ve içten cümlelerle yapılandırılmıştır. Hikâyedeki cümleler çok uzun değildir. Okur kitlesinin bilişsel gelişimine uygun uzunlukta cümleler kurulmuştur. Bunun yanı sıra kurallı cümleler devrik cümlelerden daha fazla kullanılmıştır. Kurallı cümleler daha anlaşılır olduğundan çocuğun metni anlamasını kolaylaştırır. Hikâyede devrik cümlelere de yer verilmiştir. Devrik cümleler de metne bir akıcılık katmış ve metni monotonluktan kurtarmıştır.

Hikâyelerde kullanılan ifade ve sözcükler çocukların yaş düzeylerine ve kavrama güçlerine uygun olmalıdır. Çocuk edebiyatı ürünlerine, temel söz varlığı içerisinde sıklıkla kullanılan ve çocukların anlayabileceği düzeyde kelimeler seçilmelidir. Yalçın ve Aytaş (2002: 33) da bu konuyla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: *“Her çocuk edebiyatı metninde çocuğun anlamını bilmediği ancak cümle ve anlatım tekniğinden yararlanarak çağrışım yoluyla anlamlandırdığı belirli sayıda bilinmeyen söze yer verilmelidir. Ayrıca çocuklar için bilinmeyen kelimelerle ilgili bir sözlük, çalışmanın ekinde veya çocuk kitabının arkasında yer almalıdır. Böylece çocuğun her okuduğu çocuk edebiyatı metninin sonunda söz dağarcığında artış olacaktır.”* Ancak bu hikâyede yer alan bazı kelimeler çocuğun günlük hayatında karşılaşması ve cümlenin anlamından çıkarması zor olan kelimeler gibi görünmektedir. Bundan dolayı bu kelimelerin çocuğun yeni kelimeler öğrenmesine ve sözcük dağarcığını geliştirmesine hizmet etmeyeceği düşünülmektedir.

Metinde çocukların anlamını bilmediği kelimelerin kullanıldığı cümlelere şu örnekler verilebilir:

“Erkek kuşun her **teleği** sevinçten pır pır etti.”

“**Hotozun** çok güzel.”

“Kaba taştan yapılmış **çörteninden** boşalan suların tatlı şırıltısı duyuluyordu.”

“Tüysüz, kocaman ağızlı, gagalarının kıyısında sarı ince bir **kordonet** bulunan yavrucaklardı bunlar.”

“Biraz **palazlanmış** yavrucaklar aralarında itişip kakışıyordu.”

“Elbette, ben senin yanındaki dallara **tünerim**.”

Hikâyede deyimler, ikilemeler, pekiştirmeler ve yansıma sözcükler kullanılarak dilin zenginliklerinden yararlanılmıştır. Bu söz grupları Türkçenin zengin ifade kaynaklarından ve çocuğun söz varlığını geliştirir. Hikâyede en fazla kullanılan söz varlığı ikilemelerdir. Ancak hikâyede atasözü ve deyimlere çok az yer verildiği görülmüştür.

Hikâyede yer alan ikilemelere şu örnekler verilebilir:

“Yırtıcı kuşlar ve hayvanlar **kolay kolay** yuvamızın yerini bulamazlar burada.”

“Tarla kuşları gittikçe artan bir mutlulukla uçuyorlar ya da **tatlı tatlı** öterek yerde sekiyorlardı.”

Hikâyede geçen deyimlere şunlar örnek olabilir:

“Yavruların civıltılarını duyunca **kulak kabarttı**.”

“Yuvadakileri **gözüne kestirdi**.”

Hikâyede yer alan pekiştirme örnekleri ise şunlardır:

“Her tarafı **kapkara** idi.”

“Pınar gene tarla ortasında **dupduru** akıyor, hiç durmadan şarkı söylüyordu.”

“Yuva dikenli çalı içinde **bomboş** kalmıştı.”

Hikâyede kullanılan yansıma sözcüklere şu örnekler verilebilir:

“Kaba taştan yapılmış çörteninden boşalan suların tatlı **şırıltısı** duyuluyordu.”

“**Şapırtılarla** yalayıp yuttu.”

“Gökyüzü gene kanat **huşırtısı**, kuş sesi, arı ve böcek **vızıltıları**yla doldu.”

Hikâyede sanatlı bir söyleyiş kullanılmıştır. Hikâye tarla kuşlarının öyküsünü anlattığından teşhis (kişileştirme) ve intak (konuşturma) sanatlarına sıklıkla yer verilmiştir. Bunların dışında teşbih (benzetme) sanatının örneklerine de rastlanmaktadır.

“Dişi kuşun sesi ilk kez öfkeli çıktı: ‘Hayır! Bu görev benimdir. Ben ısıtacağım yumurtalarımızı.’”
(Teşhis -İntak)

“Kendi yaşam alanının gelincik gibi sinsi, kurnaz ve güçlü bir düşmandan temizlenmesine sevindi.”
(Teşbih)

Metinler oluşturulurken yazım ve noktalama kurallarına uyulmalıdır. Bu durum çocuk kitaplarında daha da önemlidir. Çünkü çocuk bazı kelimelerle ilk defa karşılaşabilmekte ve bu kelimelerin yazımını da oradan öğrenebilmektedir. Hikâyede bazı kelimelerde yazım yanlışlarına rastlanmıştır:

“Karnını **baştanbaşa** yardı.” Bu cümledeki “baştanbaşa” söz grubu “**baştan başa**” şeklinde ayrı yazılmalıdır.

“Önce iri damlalı bir **sağnak** başladı.” Bu cümlede yer alan “sağnak” kelimesinin doğru yazımı “**sağanak**” şeklindedir.

“**ne** kadar güzel yavrular! Şimdiye değin böylesine güzellerini hiç görmemiştim.” Bu cümlede tırnak içinde yazılan kelimenin ilk harfi büyük olmalıdır.

“.....Bir süre korku, acı ve telâş içinde çırpındı. Heceleri ayırmada satır sonunda tek harf bırakılmaz.

Kitapta tespit edilen bazı noktalama yanlışları da şunlardır:

“Kuşlar hem mutlu, hem korkulu, sık sık yuvadan ayrılıp yem aramaya gidiyorlardı.” Bu cümlede virgül yanlış yerde kullanılmıştır. Tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra virgül kullanılmaz.

Hikâye, hâkim bakış açılı üçüncü tekil şahıs tarafından anlatılmıştır. Bu anlatıcı, yazar dilini kullanır, bu sebeple ona yazar-anlatıcı da denir. Bu bakış açısında anlatıcı yaşanmış, yaşanan ve yaşanacak her şeyi bilir, görür ve duyar. Hatta kahramanların gönlünden ve kafasından geçenleri de okur. Olayların arasında isterse yorum yapar.

“Hiç seyrettiniz mi bilmem, hiçbir kuş tarla kuşları kadar güzel sekemez.”

“Yavrucaklar korkudan ne yapacaklarını şaşırıldılar. Hangi varlığın sesi olduğunu bilmedikleri halde, içgüdüleriyle bu sesin kendilerini için tehlikeli bir yaratığa ait olduğunu hemen anladılar.”

Hikâyedeki yazım ve noktalama yanlışları düzeltildiği takdirde dilinin çocuğa göre olduğu söylenebilir.

2.5. İleti:

İleti, çocuğu doğanın gerçeklerine hazırlama olarak verilebilir. Hikâye yazınsal nitelikli bir metindir. Çocukla paylaşılmak istenen iletiler yazınsal bir kurgu içinde sunulmuştur. Bu hikâyedeki ileti çocukların anlam evrenine uygundur. Verilmek istenen ileti yargı ya da önerme şeklinde değildir. Kurgulanan olayın içine sindirilerek çocuğa sezdirilmektedir. Yazar, kendi düşüncesini ya da ideolojisini çocuğa kabul ettirme amacı taşımamaktadır.

2.6. Çevre:

Olay, tarla kuşlarının bir buğday tarlasında bir çalının üstüne yaptıkları yuvada geçmektedir.

“Bayırı aşınca önlerine tarlalardan oluşan çok geniş düzlük serildi. Bir buğday tarlasında kümelenmiş dikenli çalının üstüne kondular. Kondukları çalı bir kökten, bir oymaktan çıkan parmak kalınlığında yüzlerce ağaççuktan iki metre boyunda bir dikenli küme oluşturmuştu.”

Sonuç

Hikâye, dış yapı ve iç yapı olmak üzere iki ana başlık altında çocuğa görelilik açısından incelenmiştir. Kitabın dış yapısının genel itibarıyla çocuğa göre olduğu düşünülmektedir. Oluşturulan ölçüt doğrultusunda incelenen boyut, kâğıt, harfler ve sayfa düzeni maddelerinin çocuğa göre olduğu söylenebilir. Ancak kitabın kapağı ve ciltlemesinin çocuğa göre olmadığı ifade edilebilir.

Kapak çocukta ilgi uyandıracak şekilde hazırlanmamıştır. Cilt ise uzun süre kullanmaya elverişli ve dayanıklı değildir. Resimlerin çocuğa göre olduğu söylenebilir ancak görsellerde çocuğa uygun olmayan yerlere de rastlanmıştır. Resimlerin siyah-beyaz olması da çocukların ilgisini çekmede ve gerçeklik algısı oluşturmada yetersiz kalmaktadır.

Hikâyenin iç yapısında çocuğa göre olmayan kısımlar tespit edilmiştir. Hikâyenin konusunda ve karakterlerinde çocuğa görelilik açısından daha dikkatli olunması gerektiği düşünülmektedir. Hikâyenin dili çocuğa göre olmakla birlikte yazım ve noktalama yanlışları yapıldığı görülmüştür.

Öneriler

Kitabın kapağı daha ilgi çekici olarak hazırlanabilir. Kitaba dikişli cilt yapılarak çocuğun uzun süre kullanmasına imkân sağlanabilir. Resimlerin renkli olması sağlanabilir. Yazım ve noktalama yanlışları düzeltilmelidir. Çocuğa uygun olmayan öğeler, hikâyeden çıkarılabilir.

Kaynakça

- Alnaçık, Ü. ve İslamoğlu, H. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. İstanbul: Beta Basım.
- Güleryüz, H. (2002). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Nas, R. (2002). *Örneklerle çocuk edebiyatı*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Oğuzkan, F. (2001). *Çocuk edebiyatı* (7. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sarıyüce, H. L. (2001). *Babasını arayan çocuk*. İzmir: Kültür Kitap Sarayı.
- Sever, S. (1995). Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler. *Abece Eğitim Ekin ve Sanat Dergisi*, 107, 14-15.

-
- Sever, S. (2007). "Çocuk edebiyatı öğretimi nasıl olmalıdır?" II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 41-56.
- Sever, S., Dilidüzgün, S., Neydim, N. ve Aslan, C. (2007). *İlköğretimde çocuk edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Sever, S. (2017). *Çocuk ve edebiyat* (9. Baskı). Ankara: Tudem.
- Şirin, M.R. (1998). *99 soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2002). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Tıpkı Basım.
- Yurttaş, H. (1995). "Çocuk ve kitap". *Varlık Dergisi*, 1058.